STUDIJŲ DALYKO (MODULIO) APRAŠAS

Dalyko (modulio) pavadinimas	Kodas
Krašto apsaugos, krizių ir ekstremalių situacijų šiuolaikiniai iššūkiai ir praktiniai sprendimai	

Dėstytojas / a (-ai)	Padalinys (-iai)
Koordinuojantis (-i): Prof. Mindaugas Šerpytis **Kiti:** Klinikinės medicinos instituto Anesteziologijos ir reanimatologijos klinikos dėstytojai	Vilniaus universitetas, Medicinos fakultetas, Anesteziologijos ir reanimatologijos klinika

Studijų pakopa	Dalyko (modulio) tipas
Pirmoji pakopa ir vientisosios studijos	Pasirenkamasis

Įgyvendinimo forma	Vykdymo laikotarpis	Vykdymo kalba (-os)
Auditorinė	Pavasario ir rudens	Lietuvių

Reikalavimai studijuojančiajam	
Išankstiniai reikalavimai: Nėra	**Gretutiniai reikalavimai (jei yra):** Nėra

Dalyko (modulio) apimtis kreditais	Visas studento darbo krūvis	Kontaktinio darbo valandos	Savarankiško darbo valandos
5	135	58	77

Dalyko (modulio) tikslas		
Įgyti žinių apie krašto apsaugos, krizių bei ekstremalių situacijų valdymo sistemą ir kiekvieno Lietuvos Respublikos piliečio vaidmenį joje; susipažinti su galimomis grėsmėmis karo, krizių ar ekstremalių situacijų metu, jų padaroma žala sveikatai ir pirma pagalbą nukentėjusiajam. Šio studijų dalyko (modulio) tikslas yra ugdyti pilietišką, krašto apsaugai, krizėms ir ekstremalioms situacijoms pasirengusį, žmogų. Komunikacija su studentais vykdoma per VMA kanalą ir VU elektroniniu paštu.		
Dalyko (modulio) studijų rezultatai	**Studijų metodai**	**Vertinimo metodai**
• Gebės paaiškinti Lietuvos Respublikos krašto apsaugos, krizių ir ekstremaliųjų situacijų valdymo sistemos struktūrą, pagrindinius veikėjus, jų kompetencijas ir tarpusavio sąveiką nacionaliniu bei tarptautiniu (NATO, ES) lygmenimis. • Gebės apibūdinti ir palyginti pagrindines šiuolaikines karines, hibridines ir technologines grėsmes, įskaitant konvencinį, asimetrinį ir hibridinį karą, bepiločių sistemų	Paskaitos su vaizdine medžiaga, diskusijos, savarankiškas darbas.	Egzamino metu bus vertinamos žinios apie krašto apsaugos, krizių bei ekstremalių situacijų valdymo sistemą ir kiekvieno Lietuvos Respublikos piliečio vaidmenį joje.

panaudojimą, masinio naikinimo ginklus bei propagandos ir psichologinio poveikio priemones. • Gebės nusakyti ir paaiškinti krizių ir ekstremaliųjų situacijų valdymo ciklo etapus (prevencija, pasirengimas, reagavimas, padarinių šalinimas, veiklos tęstinumas) bei jų teisinį reguliavimą Lietuvoje. • Gebės paaiškinti sveikatos sektoriaus parengties krizėms organizavimo principus, civilinių erdvių pritaikymą sveikatos priežiūrai ekstremaliomis sąlygomis bei tarptautinių mechanizmų reikšmę sistemos atsparumui. • Žinos gyventojų pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms principus, tinkamas savisaugos priemones, evakuacijos sprendimus ir elgseną krizių metu. • Žinos pirmosios ir taktinės medicinos pagalbos principus, įskaitant traumų, apsinuodijimų ir kitų kritinių būklių valdymą, pradinį gaivinimą ir gaivinimą specialiose situacijose bei etinius sprendimus ekstremalių situacijų metu. • Žinos karo metu vykstančius psichologinius reiškinius ir psichologinio atsparumo svarbą bei ugdymo principus.		

Temos	Kontaktinio darbo valandos	Savarankiškų studijų laikas ir užduotys

	Paskaitos	Konsultacijos	Seminarai	Pratybos	Laboratoriniai darbai	Praktika	**Visas kontaktinis darbas**	**Savarankiškas darbas**	**Savarankiškai atliekamos užduotys**
1. Lietuvos kariuomenės struktūra, pagrindinės pajėgų rūšys ir užduotys (Sausumos, Oro, Jūrų ir Specialiųjų operacijų pajėgos). Lietuvos kariuomenės kariniai laipsniai bei jų seka (nuo kareivių/jūreivių iki aukštesniųjų karininkų).	2						**2**	**3**	Literatūros analizė: Lietuvos kariuomenė. https://kariuomene.lt
2. Sveikatos priežiūros personalo funkcijos ir vaidmuo krizės atveju. Mitas apie „krizės herojų“.	2						**2**	**3**	Literatūros analizė: Post ER et al. A Multisite Investigation of Areas for Improvement in COVID-19 Surge Capacity Management. Health Secur. 2023 Sep-Oct;21(5):333-340. doi: 10.1089/hs.2023.0019. Chaffee M. Willingness of Health Care Personnel to Work in a Disaster: An Integrative Review of the Literature. Disaster Medicine and Public Health Preparedness. 2009;3(1):42-56. doi:10.1097/DMP.0b013e31818e8934 Cox Z et al. The Disaster Research Center at the University of Delaware:: The World's First Center for the Social Scientific Study of Disaster. Dela J Public Health. 2019 Oct 28;5(4):44-48.
3. Ekstremalios situacijos ir kaip joms pasiruošti. Pasiruošimo ekstremaliai situacijai planavimas, galimi scenarijai, evakuacijai skirtos kuprinės sudėtis, namų atsargos, slėptuvės, pavojingi objektai, elgsena ekstremalios situacijos metu.	2						**2**	**3**	Literatūros analizė: Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerija. LT72 – Lietuvos pasirengimas ekstremalioms situacijoms. https://www.lt72.lt https://lt72.lt/wp-content/uploads/2022/03/Svarbiausia-zinoti.pdf

									https://lt72.lt/kolektyvines-apsaugos-statiniu-zemelapis/ https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/saugus-miestas/civiline-sauga/ https://vilnius.lt/savivaldybe/saugus-miestas/civiline-sauga/priedangos-kolektyvines-apsaugos-statiniai https://civsauga.lt/ekstremaliuju-situaciju-valdymas/sleptuves-priedangos/ https://vilnius.lt/savivaldybe/kovas
4. Išgyvenimas kaip vienas pagrindinių žmogaus instinktų, leidžiančių susidoroti su ekstremaliomis situacijomis ir išlikti gyviems net tada, kai aplinkybės tampa itin nepalankios. Kaip išlaikyti ramybę ištikus krizei, kaip pasirengti veiksmų planą, mokėti prisitaikyti, pasirūpinti maisto, vandens ir pirmosios pagalbos atsargomis bei palaikyti ryšį su artimaisiais ir bendruomene.	2						**2**	**3**	Literatūros analizė: https://lt72.lt/
5. Bepiločių (dronų) sistemų istorija, jų reikšmė ir panaudojimas šiuolaikiniame kare. Ukrainos sausumos pajėgose naudojamos sistemos, jų vystymosi tendencijos bei perspektyvos.	2						**2**	**2**	Literatūros analizė: A. Kumpis. Dronų karas. 2025, ISBN-10: 2538-7820
6. Atsparumas kasdienybėje - kaip sukurti sistemas, pasirengusias iššūkiams. Pasirengimo ekstremalioms situacijoms planavimas, pasirengimas, resursų vertinimas ir veiklos modelio adaptavimas asmens sveikatos priežiūros įstaigos lygmeniu. 5P modelis. „Ligoninės-tvirtovės“ koncepcija. Civilinių erdvių pritaikymas sveikatos priežiūrai ekstremalių situacijų atveju (pandemijų, karo).	2						**2**	**2**	WHO. Health care and underground hospital services in the war context. Underground shelters: safety and design requirements. https://iris.who.int/server/api/core/bitstreams/8509c134-ec14-45b1-8114-41bfa8cfbd75/content Partners In Health. Five S's: essential elements for strong health systems | Partners In Health. 2021. https://www.pih.org/article/pihs-five-ss-essential-elements-strong-health-systems. Horn ZB et al. The SHARE-HRS 4S^2 Model of Surge Capacity in Humanitarian Health

									Care Response Settings: A Revised Model Informed by Lived Experiences. Prehosp Disaster Med. 2025 Jun;40(3):162-168. doi: 10.1017/S1049023X25101210.
7. Masinio naikinimo ginklai. Branduolinis ginklas, jo žeidžiantys faktoriai ir apsauga nuo jų.	2						**2**	**2**	Literatūros analizė: https://lt72.lt/kaip-elgtis-jei-ivyktu-atomines-elektrines-avarija/
8. Jonizuojančios radiacijos poveikis. Ūminis radiacinis sindromas. Vidinė tarša.	2						**2**	**2**	Literatūros analizė: https://lt72.lt/kaip-elgtis-jei-ivyktu-atomines-elektrines-avarija/
9. Kovinės nuodingosios medžiagos (KNM): klasifikacija, charakteristika. Cheminio užteršimo židinys.	2						**2**	**2**	Literatūros analizė: Geoffrey Hunt, Tamar M.J. Antin, and Vibeke Asmussen Frank. The *Routledge Handbook of Intoxicants and Intoxication, 2022*
10. Nervus paralyžiuojančios KNM. Odą žeidžiančios KNM.	2						**2**	**3**	Literatūros analizė: Geoffrey Hunt, Tamar M.J. Antin, and Vibeke Asmussen Frank. The *Routledge Handbook of Intoxicants and Intoxication, 2022*
11. Odą žeidžiančios KNM, toksinę plaučių edemą sukeliančios KNM, cianidai ir cianogenai.	2						**2**	**3**	Literatūros analizė: Geoffrey Hunt, Tamar M.J. Antin, and Vibeke Asmussen Frank. The *Routledge Handbook of Intoxicants and Intoxication, 2022*
12. Riaušių malšinimo KNM. Diversiniai nuodai. Panaudojimo galimybės, apžvalga.	2						**2**	**2**	Literatūros analizė: Geoffrey Hunt, Tamar M.J. Antin, and Vibeke Asmussen Frank. The *Routledge Handbook of Intoxicants and Intoxication, 2022*
13. Psichotropinės medžiagos kare.	2						**2**	**3**	Literatūros analizė: Geoffrey Hunt, Tamar M.J. Antin, and Vibeke Asmussen Frank. The *Routledge Handbook of Intoxicants and Intoxication, 2022*
14. Ūminiai apsinuodijimai gaisro metu išsiskiriančiomis toksinėmis medžiagomis.	2						**2**	**3**	Literatūros analizė: Geoffrey Hunt, Tamar M.J. Antin, and Vibeke Asmussen Frank. The *Routledge Handbook of Intoxicants and Intoxication, 2022;* Alarie Y. Toxicity of fire smoke. Crit Rev Toxicol. 2002

									https://doi.org/10.1080/20024091064246
15. Karinio personalo mūšio stresas ir pagrindiniai skirtumai nuo kasdieninių stresorių.	2						**2**	**2**	Literatūros analizė: Tornero-Aguilera, J. F., Stergiou, M., Rubio-Zarapuz, A., Martín-Rodríguez, A., Massuça, L. M., & Clemente-Suárez, V. J. (2024, June). Optimising combat readiness: Practical strategies for integrating physiological and psychological resilience in soldier training. In Healthcare (Vol. 12, No. 12, p. 1160). MDPI.
16. Specialaus personalo parengimo reikšmė.	2						**2**	**3**	Literatūros analizė: Nindl, B. C., Billing, D. C., Drain, J. R., Beckner, M. E., Greeves, J., Groeller, H., ... & Friedl, K. E. (2018). Perspectives on resilience for military readiness and preparedness: report of an international military physiology roundtable. Journal of science and medicine in sport, 21(11), 1116-1124.
17. Atsparumo pratybos taikos metu - iliuzija ar būtinybė.	2						**2**	**2**	Literatūros analizė: Nordstrand, A. E., Engen, H. G., Rønning, L., Gjerstad, C. L., & Adler, A. B. (2026). Psychological resilience on the frontlines: Operational Resilience Training for Ukrainian combat medics. Military Psychology, 1-11.
18. Medicinos personalo rezervo psichologinis parengtumas.	2						**2**	**3**	Literatūros analizė: Russell, D. W., Russell, C. A., Chen, H. Y., Cacioppo, S., & Cacioppo, J. T. (2021). To what extent is psychological resilience protective or ameliorative: Exploring the effects of deployment on the mental health of combat medics. Psychological services, 18(1), 51.
19. Sveikatos sektoriaus parengtis krizėms: sistema ir parengties užtikrinimas.	2						**2**	**2**	Literatūros analizė: Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos krizių

									valdymo ir civilinės saugos įstatymo įgyvendinimo“ 2022 m. gruodžio 29 d. Nr. 1317, Vilnius Lietuvos Respublikos valstybės rezervo įstatymas (suvestinė redakcija nuo 2024-07-01) Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1317 (2022-12-29) „Dėl Lietuvos Respublikos krizių valdymo ir civilinės saugos įstatymo įgyvendinimo” Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 200 (2001-02-22) „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės rezervo įstatymo įgyvendinimo“ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas Nr. V-1170 (2024-11-26) „Dėl asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigų pasirengimo ir veiklos organizavimo įvykių, ekstremaliųjų įvykių, krizių ar ekstremaliųjų situacijų atvejais“ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas Nr. V-933 (2024-09-25) „Dėl Skubiosios medicinos pagalbos komandos suformavimo ir siuntimo į užsienio šalis teikti skubiosios medicinos pagalbos tvarkos aprašo patvirtinimo“ Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 1313/2013/ES dėl Sąjungos civilinės saugos mechanizmo (UCPM) Major Incident Medical Management and

									Support (MIMMS): The Practical Approach at the Scene. 4th Edition.
20. Krizių valdymo sistema valstybės mastu kaip parengties architektūra.	2						**2**	**2**	Literatūros analizė: Lietuvos Respublikos krizių valdymo ir civilinės saugos įstatymas (suvestinė redakcija nuo 2024-11-15) Lietuvos Respublikos karo padėties įstatymas (suvestinė redakcija nuo 2026-01-01) Lietuvos Respublikos mobilizacijos ir priimančiosios šalies paramos įstatymas (suvestinė redakcija nuo 2026-01-02) NATO. Resilience, civil preparedness and Article 3 (NATO topic page; apima civil preparedness funkcijas ir 7 baseline requirements logiką) Europos Komisija (DG ECHO). EU Civil Protection Mechanism (mechanizmo paskirtis: prevencija, pasirengimas, reagavimas; ERCC koordinavimas) Finland (Security Committee). Security Strategy for Society (comprehensive security modelis; visuomenės–institucijų–verslo sąveika)
21. Širdies kraujagyslių ir kvėpavimo sistema, širdies ir kvėpavimo sustojimo mechanizmai, diagnostika, pradinis gaivinimas suaugusiems ir vaikams: širdies sustojimo vertinimas, kvėpavimo takų atvėrimas ir palaikymo būdai, krūtinės kompresijos, automatinio išorinio defibriliatoriaus panaudojimo algoritmas. Pirmoji pagalba užspringus.	2						**2**	**3**	Literatūros analizė: Pradinis ir specialusis suaugusiųjų gaivinimas. Būklės po gaivinimo. I. Jovaišienė, A. Aleknavičienė, D. Gineitytė-Ozolinčė, M. Svetikienė, T. Jovaiša, J. Šipylaitė. Mokomoji knyga, Vilniaus universiteto leidykla, 2023 m.
22. Specializuotas gaivinimas, grįžtamos širdies sustojimo priežastys 4T / 4 H: diagnostikos ir gydymo principai. Pagalbos teikimas skęstančiajam. Pagalbos teikimas ištikus epilepsijos priepuoliui.	2						**2**	**3**	Literatūros analizė: Pradinis ir specialusis suaugusiųjų gaivinimas. Būklės po gaivinimo. I. Jovaišienė, A.

Anafilaksija: rizikos veiksniai, simptomai, pirmoji pagalba.									Aleknavičienė, D. Gineitytė-Ozolinčė, M. Svetikienė, T. Jovaiša, J. Šipylaitė. Mokomoji knyga, Vilniaus universiteto leidykla, 2023 m.
23. Klausos pažeidimas karo metu	2						**2**	**3**	Literatūros analizė: E. Lesinskas. Ausų, nosies ir gerklės ligos. 2014, Vilniaus universiteto leidykla, ISBN: 9786094593635 https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK499851/
24. Kritinių sprendimų etika teikiant pirmąją pagalbą ekstremalių situacijų, karo ir taikos metu.	2						**2**	**3**	Literatūros analizė: European Resuscitation Council (ERC). Ethics in Resuscitation. ERC Guidelines 2025. https://www.resuscitationjournal.com/article/S0300-9572(25)00246-1/fulltext Ethics in disaster, mass casualty care, and critical care https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11029244/ WMA Statement on Medical Ethics in the Event of Disasters https://www.wma.net/policies-post/wma-statement-on-medical-ethics-in-the-event-of-disasters/ Saleh Abbas. Medical Ethics. Springer Singapore. ISBN 978-981-96-9199-9 Published: 24 July 2025 https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-981-96-9199-9_5 Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2020 m. kovo 3 d. įsakymas Nr. V-272 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. rugpjūčio 31 d. įsakymo Nr. V-822 „Dėl gaivinimo standartų patvirtinimo“

									pakeitimo“ (TAR, 2020-03-05, Nr. 2020-04939) https://www.e-tar.lt/portal/tt/legalAct/8a2537b05ec311ea931dbf3357b5b1c0
25. Karinio konflikto metu patiriamos traumos: sužeidimų tipai (šautinės, durtinės, bukos, skeveldrinės, nudegimai, smūginė trauma, trauminė amputacija, pjautiniai, durtiniai sužalojimai ir kt.), diagnostika, pirmosios pagalbos principai, pirminis žaizdų tvarkymas, pirminė pagalba lauko sąlygomis. Kulkų tipai, balistinė trauma. Dubens ir ilgųjų kaulų trauma, lūžių diagnostika, imobilizacijos principai. Nudegimai: laipsniai, sunkumo vertinimas, pirmoji pagalba.	2						**2**	**3**	Literatūros analizė: M. Kocius, N. Porvaneckas, V. Uvarovas, I. Šatkauskas, S. Ryliškis. Ortopedija. Traumatologija. 2016, ISBN: 9786094596490
26. Pilvo trauma, vidinis kraujavimas: etiologija, diagnostika, pirmosios pagalbos principai taktinėje aplinkoje, sužeidimo chirurgija (angl. damage control surgery). Galvos, akių trauma: diagnostika, pirmosios pagalbos principai taktinėje aplinkoje. Kaklo trauma: rizikos veiksniai, pirminė pagalba, paciento, kuriam įtariama kaklo trauma, pozicionavimo ir ištraukimo iš automobilio principai, klinika priklausomai nuo pažeidimo lygio.	2						**2**	**3**	Literatūros analizė: M. Kocius, N. Porvaneckas, V. Uvarovas, I. Šatkauskas, S. Ryliškis. Ortopedija. Traumatologija. 2016, ISBN: 9786094596490
27. Taikos ir karo anesteziologija. Anesteziologija kaip mokslo ir praktinės medicinos sritis. Civilinės anesteziologijos praktika XXI amžiuje. Krizės ir jų valdymas anesteziologijoje. Ūminio ir lėtinio skausmo valdymas anesteziologijoje. Karo anesteziologija - civilinės anesteziologijos tąsa? Karo ir civilinės anesteziologinės praktikos palyginimas. Karo anesteziologija praktikoje: Ukrainos pavyzdžiai. Kraujo ir kraujo komponentų transfuzija.	2						**2**	**3**	Literatūros analizė: Jarrassier, L., Danguy, F., Ausset, S. et al. (2024). 2024 m. Lessons learned from the war in Ukraine for the anesthesiologist and intensivist: a scoping review. Anaesthesia Critical Care & Pain Medicine, 43(5), 101409. doi:10.1016/j.accpm.2024.101409 Mannion, R. J. And Tamosauskas, R. 2018 Pain pathophysiology and surgical management. In: R. S. C. Kerr, P. N. Patel, and M. J. Hutchinson (eds), Oxford Textbook of Neurological Surgery. Oxford: Oxford University Press, pp. 895–912. e-Pain online learning resource: https://fpm.ac.uk/e-pain

28. Taktinės medicinos principai pagal TCCC (angl. Tactical combat casualty care) standartą. Sužeisto kario apžiūra ir pirmosios pagalbos teikimo principai pagal MARCH (angl. Massive hemorrhage, Airway, Respiration, Circulation, Hypothermia / Head) algoritmą. PAWS (Pain, Antibiotics, Wounds, Splinting) algoritmas. Pranešimas apie sužeistąjį pagal MIST (Mechanism of injury, Injuries, Signs, Treatment). Taktinė sužeistojo evakuacija iš kovinės aplinkos (MEDEVAC, CASEVAC).	2						**2**	**3**	Literatūros analizė: www.deployedmedicine.com
29. Nėščiosios, gimdyvės ir naujagimio priežiūra ekstremalios situacijos metu.	2						**2**	**3**	Literatūros analizė: https://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/Veiklos_sritys/Programos_ir_projektai/Sveicarijos_parama/Neonatologines_metodikos/Naujagimio%20gaivinimas.pdf Bishop A, Dewhurst H. Military provision of maternal care in humanitarian and disaster relief operations. BMJ Mil Health. 2022 Dec;168(6):492-497. doi: 10.1136/bmjmilitary-2021-001993. Epub 2022 Jan 18. Gaffey MF, Waldman RJ, Blanchet K, et al. Delivering health and nutrition interventions for women and children in different conflict contexts: a framework for decision making on what, when, and how. Lancet. 2021 Feb 6;397(10273):543-554. Marije Hogeveen ir kt. European Resuscitation Council Guidelines 2025 https://www.resuscitationjournal.com/action/showPdf?pii=S0300-9572%2825%2900278-3
Iš viso	58						**58**	**77**	

Vertinimo strategija	Svoris proc.	Atsiskaitymo laikas	Vertinimo kriterijai

Egzaminas	100	Pabaigus kursą	Testas vykdomas VMA sistemoje. Testą sudaro 60 klausimų. Klausimai apima visas dalyko temas. Testo balas formuojamas sumuojant už kiekvieną užduotį surinktus taškus: už visiškai teisingą atsakymą skiriamas pilnas numatytas balas, o už iš dalies teisingą (pvz., pasirinkus ne visus teisingus atsakymus) – proporcinga numatyto balo dalis. Rezultatas apvalinamas iki artimiausio sveikojo skaičiaus pagal matematines taisykles (pvz., 9,50 tampa 10).

Autorius (-iai)	Leidimo metai	Pavadinimas	Periodinio leidinio Nr. ar leidinio tomas	Leidykla ar internetinė nuoroda
Privaloma literatūra				
Lietuvos kariuomenė.		Lietuvos kariuomenė.		https://kariuomene.lt
Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerija		LT72 – Lietuvos pasirengimas ekstremalioms situacijoms		httpc://www.lt72.lt https://lt72.lt/wp-content/uploads/2022/03/Svarbiausia-zinoti.pdf https://lt72.lt/kolektyvines-apsaugos-statiniu-zemelapis/
Vilniaus savivaldybė		Civilinė sauga "Kovas" - informavimo platforma, skirta tiesiogiai pranešti apie ekstremalias situacijas bei svarbius įvykius Vilniaus mieste.		https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/saugus-miestas/civiline-sauga/ https://vilnius.lt/savivaldybe/saugus-miestas/civiline-sauga/priedangos-kolektyvines-apsaugos-statiniai https://vilnius.lt/savivaldybe/kovas
Civilinė sauga		Slėptuvės ir priedangos		https://civsauga.lt/ekstremaliuju-situaciju-valdymas/sleptuves-priedangos/
A. Kumpis	2025	Dronų karas.		ISBN-10: 2538-7820 ISBN-13: 9786094942273
D. Gailienė	2004	Sunkių traumų psichologija: politinių represijų padariniai		ISBN: 9986757614
Tornero-Aguilera, J. F., Stergiou, M., Rubio-Zarapuz, A., Martín-Rodríguez, A. , Massuça, L. M., & Clemente-Suárez, V. J.	2024	Optimising combat readiness: Practical strategies for integrating physiological and psychological resilience in soldier training		In Healthcare (Vol. 12, No. 12, p. 1160). MDPI.
Nordstrand, A. E., Engen, H. G., Rønning, L., Gjerstad, C. L., & Adler, A. B.	2026	Psychological resilience on the frontlines: Operational Resilience		Military Psychology, 1-11

		Training for Ukrainian combat medics		
Russell, D. W., Russell, C. A., Chen, H. Y., Cacioppo, S., & Cacioppo, J. T.	2021	To what extent is psychological resilience protective or ameliorative: Exploring the effects of deployment on the mental health of combat medics.		Psychological services, 18(1), 51.
Nindl, B. C., Billing, D. C., Drain, J. R., Beckner, M. E., Greeves, J., Groeller, H., ... & Friedl, K. E.	2018	Perspectives on resilience for military readiness and preparedness: report of an international military physiology roundtable.		Journal of science and medicine in sport, 21(11), 1116-1124.
Lietuvos Respublikos Seimas	2024	Lietuvos Respublikos Krizių valdymo ir civilinės saugos įstatymas (suvestinė redakcija nuo 2024 11 15)		https://www.e-tar.lt/portal/it/legalAct/TAR.C15592B096FA/asr
Lietuvos Respublikos Seimas	2026	Lietuvos Respublikos karo padėties įstatymas (suvestinė redakcija nuo 2026 01 01)		https://www.e-tar.lt/portal/it/legalAct/TAR.C70309CDEB7B/rGVmMsexnJ
Lietuvos Respublikos Seimas	2026	Lietuvos Respublikos mobilizacijos ir priimančiosios šalies paramos įstatymas (suvestinė redakcija nuo 2026 01 02)		https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.33258/asr?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=048fdadf-9f59-415c-be6b-76e9221558f8
Lietuvos Respublikos Seimas	2024	Lietuvos Respublikos valstybės rezervo įstatymas (suvestinė redakcija nuo 2024 07 01)		https://www.e-tar.lt/portal/tt/legalAct/TAR.3ED3D65F5638/asr
Lietuvos Respublikos Vyriausybė	2025	Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1317 (2022-12-29) „Dėl Lietuvos Respublikos krizių valdymo ir civilinės saugos įstatymo įgyvendinimo (suvestinė redakcija nuo 2025 09 25)		https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/1c420e00875e11ed8df094f359a60216/asr
Lietuvos Respublikos Vyriausybė	2026	Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 200 (2001-02-22) „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės rezervo įstatymo įgyvendinimo“ (suvestinė redakcija nuo 2026 04 22)		https://e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.A4F50C2FA623/asr
M. Kocius, N. Porvaneckas, V. Uvarovas, I. Šatkauskas, S. Ryliškis.	2016	Ortopedija. Traumatologija.		Vilniaus universiteto leidykla ISBN: 9786094596490

I. Jovaišienė, A. Aleknavičienė, D. Gineitytė-Ozolinčė, M. Svetikienė, T. Jovaiša, J. Šipylaitė.	2023	Pradinis ir specialusis suaugusiųjų gaivinimas. Būklės po gaivinimo.		Mokomoji knyga, Vilniaus universiteto leidykla.
E. Lesinskas.	2014	Ausų, nosies ir gerklės ligos.		Vilniaus universiteto leidykla, ISBN: 9786094593635
Owen J. O'Neill; Kaighley Brett; Anthony J. Frank.	2023	National Library of Medicine. Ear Barotrauma.		https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK499851/
European Resuscitation Council (ERC). Ethics in Resuscitation. ERC Guidelines 2025.	2025	European Resuscitation Council (ERC) guidelines. Ethics in Resuscitation.		https://www.resuscitationjournal.com/article/S0300-9572(25)00246-1/fulltext
Tanya Egodage, Jay Doucet, Purvi Pravinchandra Patel, Matthew J Martin	2024	Ethics in disaster, mass casualty care, and critical care		Trauma Surg Acute Care Open. https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11029244/
Saleh Abbas	2025	Medical Ethics.		Springer Singapore. ISBN 978-981-96-9199-9 Published: 24 July 2025 https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-981-96-9199-9_5
Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2020 m. kovo 3 d. įsakymas Nr. V-272	2020	Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. rugpjūčio 31 d. įsakymo Nr. V-822 „Dėl gaivinimo standartų patvirtinimo" „pakeitimo"		(TAR, 2020-03-05, Nr. 2020-04939) https://www.e-tar.lt/portal/tt/legalAct/8a2537b05ec311ea931dbf3357b5b1c0
WHO.	2025	Underground shelters and services in hospitals. Health care and underground hospital services in the war context.		https://iris.who.int/server/api/core/bitstreams/8509c134-ec14-45b1-8114-41bfa8cfbd75/content
Jarrassier, L., Danguy, F., Ausset, S. et al. (2024).	2024 m.	Lessons learned from the war in Ukraine for the anesthesiologist and intensivist: a scoping review.		Anaesthesia Critical Care & Pain Medicine, 43(5), 101409. doi:10.1016/j.accpm.2024.101409
Mannion, R. J. and Tamosauskas, R.	2018	Pain pathophysiology and surgical management		In: R. S. C. Kerr, P. N. Patel, and M. J. Hutchinson (eds), Oxford Textbook of Neurological Surgery. Oxford: Oxford University Press, pp. 895–912.

				e-Pain online learning resource: https://fpm.ac.uk/e-pain
Marije Hogeveen ir kt.	2025	European Resuscitation Council Guidelines 2025		https://www.resuscitationjournal.com/action/showPdf?pii=S0300-9572%2825%2900278-3
Post ER et al.	2023	A Multisite Investigation of Areas for Improvement in COVID-19 Surge Capacity		Management. Health Secur. 2023 Sep-Oct;21(5):333-340. doi: 10.1089/hs.2023.0019.
Chaffee M.	2009	Willingness of Health Care Personnel to Work in a Disaster: An Integrative Review of the Literature.		Disaster Medicine and Public Health Preparedness. 2009;3(1):42-56. doi:10.1097/DMP.0b013e31818e8934
Cox Z et al.	2019	The Disaster Research Center at the University of Delaware:: The World's First Center for the Social Scientific Study of Disaster.		Dela J Public Health. 2019 Oct 28;5(4):44-48. doi: 10.32481/djph.2019.10.011.
Geoffrey Hunt, Tamar M.J. Antin, and Vibeke Asmussen Frank.	2022	The Routledge Handbook of Intoxicants and Intoxication,		Alarie Y. Toxicity of fire smoke. Crit Rev Toxicol.
Papildoma literatūra				
Gustave Le Bon.	2021	Minios psichologija.		Vaga, ISBN: 9785415022007
Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos	2026	LT72		https://lt72.lt/kaip-elgtis-jei-ivyktu-atomines-elektrines-avarija/
Bishop A, Dewhurst H.	2022	Military provision of maternal care in humanitarian and disaster relief operations.		BMJ Mil Health. 2022 Dec;168(6):492-497. doi: 10.1136/bmjmilitary-2021-001993. Epub 2022 Jan 18.
LR SAM	2014	Naujagimio gaivinimas		https://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/Veiklos_sritys/Programos_ir_projektai/Sveicarijos_parama/Neonatologines_metodikos/Naujagimio%20gaivinimas.pdf

Gaffey MF, Waldman RJ, Blanchet K, et al.	2021	Delivering health and nutrition interventions for women and children in different conflict contexts: a framework for decision making on what, when, and how.		Lancet. 2021 Feb 6;397(10273):543-554.
NATO	2024	Resilience, civil preparedness and Article 3		https://www.nato.int/en/what-we-do/deterrence-and-defence/resilience-civil-preparedness-and-article-3
Europos Komisija	2025	EU Civil Protection Mechanism		https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/eu-civil-protection-mechanism_en
The Security Committee. Finland.	2025	Security Strategy for Society		https://turvallisuuskomitea.fi/en/security-strategy-for-society/
Government Offices of Sweden.		Total defence.		https://www.government.se/government-policy/total-defence/
The Swedish Civil Contingencies Agency (MSB)	2024	In case of crisis or war. Total defence duty.		https://rib.msb.se/filer/pdf/30874.pdf
World Medical Association	2023	WMA Statement on Medical Ethics in the Event of Disasters		https://www.wma.net/policies-post/wma-statement-on-medical-ethics-in-the-event-of-disasters/